

Davening to/Via Angels-Yehoshua Grunstein

- (1) שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם..... בְּרִכּוֹנֵי לְשָׁלוֹם מְלַאכֵי הַשָּׁלוֹם
- (2) מְכַנְיִסֵי רַחֲמִים! הַכְנִיסוּ רַחֲמֵינוּ לְפָנֵי בַעַל הַרַחֲמִים.
מְשַׁמְעֵי תַפְלָה! הַשְׁמִיעוּ תַפְלָתֵנוּ לְפָנֵי שׁוֹמֵעַ תַפְלָה.
מְשַׁמְעֵי צְעָקָה! הַשְׁמִיעוּ צְעָקָתֵנוּ לְפָנֵי שׁוֹמֵעַ צְעָקָה.
מְכַנְיִסֵי דְמָעָה! הַכְנִיסוּ דְמְעוֹתֵינוּ לְפָנֵי מְלַךְ מִתְרַצָּה בְדְמָעוֹת.
הַשְׁתַּדְּלוּ וְהַרְבּוּ תַחֲנֹה וּבִקְשָׁה, לְפָנֵי מְלַךְ אֵל רֵם וְנֹשֵׂא.
הַזְכִּירוּ לְפָנֵינוּ, הַשְׁמִיעוּ לְפָנֵינוּ, תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל שׁוֹכְנֵי עִפְרָיִם...
- (3) הַנְּנִי הַעֲנֵי מִמַּעַשׂ... כָּל הַמְּלַאכִים שֶׁהֵם פּוֹעֲלֵי תַפְלוֹת, יְבִיאוּ תַפְלָתִי לְפָנֵי כֶסֶף כְּבוֹדָךְ וְיַפְיִצוּ אוֹתָהּ לְפָנֶיךָ,

Source

תלמוד ירושלמי, מסכת ברכות טא- רבי יודן אמר משמיה דידיה - בשר ודם... אם באת לו עת צרה = אינו נכנס אצלו פתאום, אלא בא ועמד לו על פתחו של פטרונו, וקורא לעבדו או לבן ביתו, והוא אומר; "איש פלוני עומד על פתח חצירך". שמא מכניסו ושמא מניחו. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן; **אם בא על אדם צרה = לא יצווח לא למיכאל ולא לגבריאל אלא לי צווח ואני עונה לו מיד.** הה"ד [יואל ג/ה] "כל אשר יקרא בשם ה' ימלט."

הרמב"ם [הקדמה לפירוש המשנה, סנהדרין, פרק חלק, יסוד # 5]- "...שהוא יתעלה, הוא אשר ראוי לעבדו ולרוממו ולפרסם גדולתו ומשמעתו. ואין עושין כן למה שלמטה ממנו במציאות מן המלאכים... ואין עושין אותם אמצעים להגיע בהם אליו, אלא כלפיו יתעלה יכוונו המחשבות ויניחו כל מה שזולתו.

שו"ת שיח יצחקי [ת"א]- "...האיך מעתירים החזנים טרם יתפללו בימים נוראים "שכל המלאכים שהם בעלי תפלות יביאו תפלותי לפני כסא כבודך", וכן... בין התקיעות מדובבים ג"כ שהמלאכים ימליצו טוב בעדינו, וכן אנו מחלים בפיוט מכניסי רחמים... בכל אלה יפלא; הלא עיקר זיין מ"ג עיקרים, שרק לה' לבדו ראוי לעבוד ולהתפלל, ולא לזולתו אפילו למלאכים... וזכור זאת ליעקב **הגאון יעב"ץ** [במוסר השבת חדר המיטות, חדר ג' אות י'] ושלזאת לא יכשר בעיניו ג"כ בקשה שבליילי שבת בבואם מביהכ"נ...

Introduction to Points of View on the Topic

שו"ת אגרות משה [או"ח ד/ז]- הנה אקדים תחלה כלל גדול, אשר קורא לדבר שנוהגין כל ישראל בדבר "טל ומטר" בחו"ל... **שהוא "שגגה"**, ונמצא שכתר"ה חושב שהוא גדול יותר מכל רבותינו הראשונים והאחרונים ומכל גאוני זמננו שכולם שגגו בזה, והוא ראה שהוא שגגה. וימחול לי כתר"ה, שהוא יהירותא יתרתא אף לחשוב כן, וכ"ש שלא לומר ולכתוב כן. וידע כתר"ה, כי כל מה שחזינן שעושין אף רק קהל גדול בישראל אינו דבר טעות שודאי נעשה זה ע"פ חכם מאחר שהוא קהל משומרי תורה ומצות, וצריך למצא טעם למה שנוהגין כן ולא נחשבו לטועים, ...דבר שנהגו כל ישראל מוכרחין לעשות כמותם אף מי שחושב שהוא טעות דצריך הוא לידע שכלל ישראל עושין כדיון. ואף שיש לו קושיא עליהו ואינו יודע לתרץ אינו כלום.

שו"ת אגרות משה [יו"ד ב/קכ"ה]- הנה בעצם כל עניני הגרות אף אלו שעושין רבנים כשרים = אין דעתי נוחה מהם, וכן ודאי רוח כל חכמים אינה נוחה מהם, דהרי גרותן הוא לשם אישות, ואף שבדיעבד הם גרים = הוא דוקא כשקבלו לקיים כל המצות, והרי כמעט שידוע שרובן אף שאומרים שמקבלין מצות = הוא רק לרמות את הב"ד, וכדחזינן שסופן מוכיח שאינם מקיימים המצות, ... ולכן, אף שאם בא רב כשר לעשות גרות = לא שייך שמנהלי המקוה לא יניחו לו, דכיון שרב מורה הוראה עושה = אין להם לבדוק אחריו, ויש להם להחזיק שמסתמא עושה כאן לכה"פ לענין שיהיה גר בדיעבד, ועל מה שעושה לכתחלה מסתמא יש לו טעם שרשאי ובמה שלא איכפת לו להתחשב הדיוט.

שו"ת אגרות משה [או"ח ד/פ"ט]- אם למחות ת ביד המקילים לעשות עירוב במאנהעטן ... הרי בארתי באריכות בספרי [אגרות משה או"ח ח"א בסימן קל"ט] כל הצדדים שיש להקל ושיש להחמיר, והמסקנא לע"ד דמאנהעטן לא דמי למה שנהגו להקל בשאר מקומות... ולכן איני רואה דבר שישנה דעתי בזה, אבל הא כבר אמרתי, שאין בידנו למחות ביד המקילין, וכשיתקנו הרי יהיה מותר לאיזה שיטות! גם הם רבנים גדולים, ומי ימחה בהם מכיון שסוברים לפי הכרעתם שיכולין לתקן והם ראויים להוראה. אבל אני בעצמי איני יכול לסייע בזה דאף שיהיה תקון לגבי אלו המטלטלים שם ומוציאין מרשות היחיד לשם שלא כדיון ובהתקונים ירויחו שיהיו מותרין לאיזה שיטות, מ"מ הא לעומת זה יהיה קלקול לגבי אנשים כשרים שרוצים לעשות כהוגן ואינם מטלטלין במאנהעטן שמעתה יטלטלו שהוא שלא כדיון להרבה שיטות שבארתי. אבל רבנים הסוברים שיש לתקן רשאים לעשות כמו שהם סוברים כדלעיל.

שו"ת אגרות משה [יו"ד א/נ"ג]- שְׁבָאָם ועד הרבנים סוברים שרשאין ליתן השגחה מאיזה טעם: אם סוברים כן מדינא שלא כדברי או להוראת שעה להקל בעלמא, אם כתר"ה שאין סובר כמותם מותר להיות שלוחם בשכר להשגיח על מה שמצוים והוא באופן

שלא תצא מכשול מזה שיהיו מי שיסמכו על כתר"ה משום שאין מי שיודע שכתר"ה הוא המשגיח וסמיכות הקונים הוא רק על ועד הרבנים החתומים על ההכשר וכתר"ה הוא המחזר לראות סימני הכשרות ולהזהיר להקצבים שידיו וינקרו כדין אף שיודע שאפשר לא ישמעו לדבריו, וכשאינו מוצא סימני הכשרות עליו למסור להועד והם דנים בזה איני רואה לע"ד שום איסור שהרי בזה... ובדבר להיות חבר בועד הרבנים שמקילין בזה איני רואה שום חשש כיון שאין עושין זה משום קלות אלא משום שסוברין **כן מאיזה טעם שהוא** אף אם הוא טעות אין זה מונע מלהיות חבר ורק אם הוא מצד קלות במצות התורה אז היה אסור להיות חבר עיין בסנהדרין דף כ"ו אבל הא יש רבנים גדולים יראי ה' בהועד ואין להחשיבם קלים.

Points of view

שו"ת אגרות משה [או"ח ה"מ"ג/ו]...הנה בהא שנמצא בפיוטים ובסליחות שמבקשים למלאכים שיתפללו עבורנו, ... חזין שאיכא מחלוקת. דבעלי הפיוטים שהיו ג"כ גדולי ישראל, הרי תיקנו והנהיגו לומר כן. אבל הרבה מרבתינו האחרונים אוסרין זה

<p>מסכת סנהדרין דף מ"ד עמוד ב' - רבי יוחנן אמר: לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצין את כחו, ואל יהו לו צרים מלמעלה.</p> <p>רש"י - שיסייעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים, ושלא יהו לו מסטינים מלמעלה.</p> <p>שבלי הלקט [סדר ראש השנה רפ"ב]: "ואין בזה משום משתף שם שמים ודבר אחר... והרב ר' אביגדור כהן צדק זצ"ל הביא ראיה על זה, מהא דאמרינן בסנהדרין... וגם במדרש שיר השירים על פסוק: "השבעתי אתכם", אומרת כנסת ישראל למלאכים העומדים על שערי תפלה ועל שערי דמעה: 'הוליכו תפלתי ודמעתי לפני הקב"ה, ותהיו מליצי יושר לפניו שימחול לי על הזדונות ועל השגגות', ונאמר: 'אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו'."</p> <p>שו"ת אגרות משה [או"ח ה"מ"ג/ו]...וטעם המתירין שהיו ג"כ גאוני עולם מרבתינו הראשונים, מוכרחין לומר דכיוון דהם מלאכים שנתמנו מהשי"ת שיהיו סנגורים עלינו לפניו מאיזה טעם...לכן שייך שנבקשם שיעשו שליחותם באהבה, ויוסיפו גם בקשה לבד עצם מעשה הסנגוריא...ועל דרך זה הוא מה שתיקנו בסליחות ובפיוטים.</p>	<p>שו"ת שיח יצחק [תי"א]... וכל"ס' שערי רחמים בהנהגת הגר"ח מואלאזין זלה"ה אות כ"ו, תמה על מה שהעולם נוהגים לומר לביל שבת בבואם לביתם "ברכוני לשלום", וגם בסליחות מלאכי רחמים וכן כמה סליחות, וכך אמר: "לא ידעתי הבקשה למלאכים...וכ' ואמר, שמיום עמדו על דעתו לא אמר ברכוני לשלום וכן מלאכי רחמים, אך לא רצה לגעור בהאומרים</p>	<p>המהר"ל מפראג (נתיבות עולם, נתיב העבודה פרק י"ב) אבל אנו נוהגים לומר "מכניסי רחמים"..... ואין זה ראוי, כי דבר זה כאילו מתפלל אל מלאכים שיכניסו רחמינו ולא מצאנו זה... ואפילו אם מותר לומר לאדם אחר "התפלל עלי"= זהו אצל האדם שהוא עושה חסד עם חברו, ולפיכך יכול לומר עשה אתי חסד זה והתפלל עלי. אבל במלאכים לא שייך לומר כך, רק היא דרך תפלה ובקשה, וח"ו שיתפלל כך!</p> <p>קרבן נתנאל [ר"ה, סוף פרק א/ג]... ומדי דברי בו זכור אזכרנו מה שאומרים באותו פזמון לפני קונן תחנתינו הפילי חריזה זו לא יושלם אצלי שנראה כמתפלל לאמצעי. וזהו היסוד החמישי מי"ג עיקרים שאין ראויים לעבדם להיותם אמצעי לקרבה אליו אלא אליו בלבד יכוונו המחשבות ויניחו כל מה שזולתו</p> <p>שו"ת חתם סופר [או"ח א"קס"ו]... כי דרך להעמיד מליץ בין מלך להדיוט כשאינן ההדיוט חשוב וספון לפני המלך או אינו יכול להטעים דבריו כראוי, ויען ישראל לפני מלאכי השרת ואינם צריכים מליץ לפני אהבהם ית"ש והוא מקבל בסבר פנים יפות אפילו בלשון עלגים וגמגום, אם כן המליץ הלז אינו אלא קטנות אמונה חלילה... ולדברי הגאון הנ"ל גם פזמון מלאכי רחמים וסליחה י"ג מדות האמורות בחנינה יש למנוע,</p> <p>שו"ת אגרות משה [או"ח ה"מ"ג/ו]... והאוסרין, אולי סברי דגם על מה שביד המלאכים אין להתפלל להם ולבקש מהן, אלא להתפלל ולבקש מהשי"ת...ואם הוא רוצה בסנגורים מאיזה טעם, יעמיד השי"ת ממילא כשישמע תפילותינו סנגורים טובים ומליצי יושר טובים.</p>
--	--	---

Solutions

- (1) **המהר"ל מפראג** (נתיבות עולם, נתיב העבודה י"ב) מה שאנו אומרים "מכניסי רחמים"...שהאדם מצווה כך למלאכים, שהם מכניסים התפלה, להכניס התפלה לפני ה' יתברך. ויש כח לאדם לצוות למלאכים, שהם ממונים על זה, שיביאו תפלתו לפני ה' יתברך. **ועם כל זה הוא דבר שאין ראוי**.....
- (2) **שם**...מה שמבקש 'מכניסי רחמים' הוא תפלתו אל השי"ת כי מכניסי רחמים יכניסו רחמינו. ולפי זה ראוי להגיה מכניסי רחמים יכניסו רחמינו, משמיעי תפלה ישמיעו תפלותינו....
- (3) **שו"ת חתם סופר** [או"ח א"קס"ו]... מ"מ, אנו אומרים עם הצבור הן אל כביר לא ימאס ודלוגו עלי אהבה, אך מכניסי רחמים דרכי להאריך בנפילת אפים עד שהגיע שליח ציבור ל"שומר ישראל"
- (4) **שו"ת אגרות משה** [או"ח ה"מ"ג/ו]...**שא"א הגאון זצ"ל** לא אמר בשום מקום בסליחות ובפיוטים שהלשון הוא כמבקשים מהמלאכים, אך בפזמון מלאכי רחמים היה אומר אבות העולם אהובי עליון חלו נא, ובסליחת י"ג מידות שאומרים בחמישי לעשי"ת וביו"כ בתפילת נעילה, היה אומר מדת הרחמים עלינו נגלגלה ולפני קוננו תחניתנו נפילה ובעד עמנו רחמים נשאלה....וכן אני נוהג בעצמי אחריו. ועתה ראיתי בסדור אוצר התפלות בהמבוא באות ג', שהביא שהגאון ר' חיים מוואלאזין היה אומר ג"כ תחת מלאכי רחמים חלו נא, בלשון אבות העולם אהובי עליון חלו נא. ואולי מה שאמר כן אאמו"ר זצ"ל, היה משום ששמע שכן אמר הגר"ח מוואלאזין. וכן לא היה אומר אאמו"ר זצ"ל לביל ש"ק, כשאומרים שלום עליכם, את החרוז "ברכוני לשלום" מטעם זה.

Epilogue

שו"ת יהודה יעלה³ [אסאד, א, או"ח, כ"א]- "מכניסי רחמים"... נתפשטו בכל תפוצות ישראל לאמרם בימי הסליחות ובעשי"ת, אין פוצה פה למחות בהם, אף על גב דזמן תשובה לכל הוא... הנה שפתי צדיק ידעון רצון לא מיחה לרבים ולא אסרו מלאמרו בהחלט... אבל כסיל יפרוש אולתו להכריז בפומבי שהאומר נוסחות ופזמון הנ"ל כאלו עובד ע"ז... והן אמת כי אלו לא שמעתי מפה קדוש אדמ"ו רשכבה"ג **מוה' מרדכי בנעט זצלה"ה** שהיה אומר נוסחא שלו בחרוז מדת הרחמים כו' שנדפס בשמו במחזורים לא הייתי משנה גם אני מנוסחה ישנה... אמנם, גם מרן זצלה"ה **רק לעצמו** הוא היה אומר שינוי נוסחא בזה לבד, אבל לא מיחה להציבור מלומר כנוסחא ישנה... וגם הוא היה אומר עם הציבור הפזמון מלאכי רחמים וכן מכניסי רחמים... בשוה עם כל הציבור בלי שום שינוי. ... וכן אנחנו נוהגים כרבותינו עונים ואומרים באהבה יהיה חלקינו עם כל עובדי ד' המתפללים סליחות ואומרים פזמונים הנ"ל כי ישירים דרכי ד' וצדיקים ילכו בהם.

---

³ ר' יהודה בן ישראל אסאד, 1794-1866, הונגריה, למד בישיבת ר' מרדכי בנעט בניקולשבורג שבמורביה. נחשב לפוסק הדור בהונגריה לאחר פטירת החת"ם סופר.